

Iin kunta
Jokisuuntie 2
91101 Ii
kirjaamo@ii.fi

LAUSUNTO

16.11.2020

Dnro 390/2020

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto Yli-Olhavan tuulivoimahankkeesta

YLI-OLHAVAN TUULIVOIMAHANKKEN KAAVAEHDOTUS

Megatuuli Oy suunnittelee tuulipuistoa Iin kuntaan, Yli-Olhavan alueelle. Kaavasunnitelmasta on luonnosvaiheen jälkeen vähennetty 18 voimalapaikkaa. Lisäksi Simon suuntaan osoitetusta sähkönsiirtovaihtoehdosta on luovuttu. Kaavaehdotus sisältää kaksi osa-aluetta ja yhteensä 50 tuulivoimalaa. Hanke sijoittuu sähkönsiirtovaihtoehtoiseen kokonaisuudessaan Iin kunnan alueelle.

Yli-Olhavan tuulivoimahanke sijoittuu pääosin Oijärven paliskuntaan ja osittain myös poronhoitoalueen ulkopuolelle. Oijärven paliskunnan suurin sallittu poroluku on 1300 ja poronomistajia on 51. Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskuntaan sijoittuu ennestään Myllykankaan tuulipuisto ja luvitusvaiheessa oleva Isokankaan tuulipuisto. Paliskunnan rajalle sijoittuvat Nybyn ja Olhavan puistot sekä suunniteltu Palokankaan tuulipuisto. Näissä on yhteensä 58 tuulivoimalaa. Uusi hanke sijoittuu olemassa olevista ja suunnitelluista alueista sisämaahan päin ja sen myötä keskeisille poronhoidon toiminta-alueille.

YVA-arvioinnin jälkeen poronhoitoalueelta on vähennetty voimaloita. Kaavaan on osoitettu 23 voimalaa Oijärven paliskunnan alueelle. Hankkeen sähkönsiirto sijoittuu kokonaan poronhoitoalueen ulkopuolelle. Osa poronhoitoalueelle toteutettavista voimaloista tulee olemaan matalampia, eli maksimissaan 260 m maanpinnasta, kun muut ovat maksimissaan 300 m korkeita.

Poronhoidon huomioon ottaminen tuulipuistohankkeissa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta” (PHL 3§). Poronhoitolaissa 53 §:n mukaan: ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Yli-Olhavan tuulipuisto sijoittuu osittain valtion maille. Yksi PHL 53 § mukainen neuvottelu on järjestetty tähän mennessä suunnittelun aikana. Mikäli paliskunta katsoo tarpeelliseksi, sen kanssa on syytä neuvotella poronhoitolain mukaisesti edelleen suunnittelun edetessä sellaisessa vaiheessa, että suunnitelmiin voi vielä vaikuttaa.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan poronhoitolain rajaan liittyvän suunnittelumääräyksen mukaan: *Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyynti-aiadat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.* Tuulivoimaosayleiskaavan alueet sijoittuvat osittain maakuntakaavan Tv-1 alueille. Sekä tuulipuistojen yleisten suunnittelumääräysten että Tv-1 alueen suunnittelumääräyksen mukaan poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkiertoaidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä.

Tuulipuistohanke sijoittuisi Oijärven paliskunnan toiminta-alueelle. Tuulipuistoalueilla on paliskunnan parhaita kesälaitumia ja lisääntymisajan- (vasoma-ajan), syksyn ja talven laitumia. Tuulipuistohankkeesta aiheutuu välittömiä laidunten menetyksiä. Porot todennäköisesti siirtyvät vasomaan muualle. Suuri osa hankealueista on syyslaitumia, joiden merkitys porojen teuraskunnolle ja talven yli hyväkuntoisenaselviämiseksi on suuri. Mikäli porot välttävät tuulipuiston alueita häiriön (rakentaminen, voimaloiden liike, ääni, välke lentoestevaloista) vuoksi tai niitä ei voida enää käyttää poronhoitotöissä, aiheutuu laajemmille alueille ulottuvia välillisiä laidunmenetyksiä. Lukuisten pohjoismaisten tutkimusten mukaan etenkin vaatimet (yli 80 % porokarjasta) ovat herkkiä ihmistoiminnan ja infrastruktuurin aiheuttamalle häiriölle, varsinkin kevättalvella tiineyden loppuvaiheessa, vasoma-aikana ja sen jälkeen (Skarin & Åhman 2014). Etenkin Ruotsissa on tutkittu poronhoidolle aiheutuvia vaikutuksia tuulivoiman osalta. Skarinin ym. (2015) mukaan vasomisaikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän alueesta. Porojen laidunalueen välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän tuulipuistojen läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään ja liikkuivat nopeammin alueen poikki (Skarin ym. 2015). Tuulivoiman aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös hankkeiden toiminnan aikana (Skarin ym. 2018).

Tuulipuistohankkeen suunnittelualueille ei sijoitu paliskunnan kiinteitä erotusaitoja, mutta siellä on käytetty väliaikaisia siirtoaitoja, joissa porot syksyllä erotellaan ja kesäisin merkitään vasaaja. Hankkeella voi olla vaikutuksia alueiden käytettävyyteen siirtoaitapaikkoina, kun metsät hakataan aukeiksi. Tämä

voi tarkoittaa työmäärän lisääntymistä ja paliskunnan tuon osan toiminnan suunnittelua uudestaan ja johtaa poronhoidon toiminnan siirtämiseen alueelta. Suunnittelu ja uudelleenrakentaminen aiheuttavat kustannuksia elinkeinolle. Aiempien kannanottojen mukaan esimerkiksi Myllykankaan tuulipuisto on hieman vaikeuttanut ja hidastanut poronhoitotöitä kesällä, kun metsät on hakattu ja porot ovat tulleet räkkäsuojaan alueelle ja sitten hajonneet pienempiin parttioihin, joita on vaikeampi koota aitaan vasanmerkkintää varten. Jos vasat jäävät merkitsemättä, niitä ei voida erottaa omistajansa omaisuudeksi esim. liikennevahinkotilanteessa ja omistajalta jää korvaus saamatta.

Tuulipuistohanke tuo alueelle lisää uusia teitä, jotka pidetään ympäri vuoden auki. Porot lähtevät helposti kulkemaan teitä pitkin etenkin, jos laitumilla tulee ongelmia syystalvella jäätymisen kanssa tai jos tulee syvä, pehmeä hanki. Paliskuntaa huolestuttaa porojen siirtyminen poronhoitoalueen ulkopuolelle, sillä porot eivät lain mukaan saisi laiduntaa siellä. Tämä johtaa ristiriitoihin alueella asuvien ihmisten kanssa ja lisätöihin ja kustannuksiin, kun poroja pitää siirtää takaisin oikeille alueille. Ongelmia aiheutuu myös, mikäli porot ehtivät kulkea rautatielle, sillä radan aita on paikoin epäkunnossa ja poroja jää siellä junan alle. Mikäli porot ehtivät kulkea nelostien yli meren puolelle, niiden poiskuljettaminen on vielä työläämpää ja tien vilkas liikenne joudutaan pysäyttämään.

Kaavaselostuksessa kirjoitetaan, että talvella auki pidettävät tiet eivät aiheuta ongelmaa poronhoidolle Oijärnessä, koska porot kerätään aitoihin lisäruokinnan piiriin talveksi. Suurin ongelma auki pidettävistä teistä onkin juuri syystalvella, kun lumi tulee joskus nopeastikin, jolloin porot muutenkin luontaisesti lähtevät kulkemaan kohti talvilaitumia. Poroille ei ole myöskään mikään temppu kulkea nopeastikin 9-16 km matka rautatielle. Selostuksessa sanotaan myös, että muut tuulipuistot sijaitsevat kaukana hankealueesta ja siksi niillä ei ole yhteisvaikutusta: yhteisvaikutus on aina, jos saman paliskunnan alueelle sijoittuu puistoja sillä ne ovat kaikki pois porojen käytettävissä olevista laidunalueista ja johtavat yhdessä siihen, että muut laidunalueet ovat intensiivisemmässä käytössä.

Osayleiskaavan ehdotus

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on arvioitu hankkeessa ja niistä on tehty erillinen raportti. Selvityksessä on käytetty tutkimustietoa ja TOKAT-hankkeessa päivitettyä poronhoidon paikkatietoaineistoa. Paliskuntain yhdistys on aiemmassa lausunnossaan ottanut kantaa hankkeen YVA-arviointiin sen sisältämine puutteineen, eikä lausu siitä tässä vaiheessa enää. YVA-arviointia varten tehty erillisraportti on sisällytetty kaava-aineistoihin liitteenä.

Hankkeen vaikutus on hieman lieventynyt YVA-vaiheesta, sillä hanketta on supistettu 4 voimalalla VE 2:sta, tietä on vähennetty 3 km, ja sähkönsiirto sijoittuu kokonaan poronhoitoalueen ulkopuolelle. Hankkeen lieventämistoimenpiteitä on silti yhä syytä toteuttaa ja etsiä ratkaisuja yhteistyössä Oijärven paliskunnan kanssa, sillä paliskunnan alueelle sijoittuu ja on suunniteltu merkittävä määrä tuulivoiman tuotantoa. Hankkeesta vastaavan tulisikin pitää yhteyttä paliskuntaan hankkeen vaikutusten vähentämisestä ja seurannasta.

Kaavassa osoitettavan M-1 alueen kaavamääräys kuuluu:

”--- Alueella on sallittua maa- ja metsätalouden harjoittamista palveleva rakentaminen sekä poronhoitoalueella myös poronhoitoa varten tarvittavien rakenteiden rakentaminen.”

Ehdotamme, että kaavamääräyksestä poistetaan sana ”poronhoitoalueella”. Poronhoitoa varten voi olla välttämätöntä rakentaa esimerkiksi pyyntiäitä tai aitoja siihen soveltuvaan paikkaan poronhoitoalueen ulkopuolella, jotta porot saadaan kerättyä alueelta, missä ne eivät saa poronhoitolain mukaan laiduntaa, mutta mihin niitä voi kulkeutua esimerkiksi tuulivoimaloiden aiheuttaman häiriön vuoksi. Aidat rakennetaan aina maanomistajan luvalla, eli kenenkään tietämättä tai turhaan niitä ei rakenneta. Aitojen rakentamisen estäminen kaavamääräyksellä sen sijaan ei ole perusteltua.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan poronhoitolain rajaan liittyvä ja tuulipuistojen suunnittelua ohjaava suunnittelumääräys edellyttävät, että hankkeen suunnittelussa on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Osayleiskaavassa on kaavamerkintä ”poronhoitoalueen raja” ja sitä koskee määräys:

Alueen suunnittelussa ja toteuttamisessa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että kaavamerkintään liittyvä määräys on hyvä ja perusteltu. Määräys mahdollistaa poronhoidon turvaamisen hankkeen jatkosuunnittelussa. Kaavamääräystä on syytä avata kaavaselostuksessa, jotta ymmärretään, mitä toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaaminen tässä tapauksessa tuulivoimayhtiöltä edellyttää. Poronhoidon edellytysten turvaaminen suunnittelussa ja toteutuksessa tarkoittaa yhteistyötä ja vuoropuhelua (esim. voimaloiden sijoittaminen, rakentamisen ajoittaminen vähemmän häiriöalttiille ajalle, poronhoidon rakenteiden sijoittaminen tuulipuistoalueelle, vaikutusten seuranta jne.), vaikutusten lieventämistä ja poronhoidolle aiheutuvien haittojen ja menetysten kompensointia. Haittojen kompensoinnista tulee neuvotella ja päästä sopimukseen paliskunnan kanssa ennen kaavan hyväksymistä.

Tuulipuiston rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat ja menetykset tulee pyrkiä lieventämään ja kompensoida Oijärven paliskunnalle täysimääräisesti. Hankkeen vaikutuksia tulee seurata. Näistä asioista tulee neuvotella ja päästä sopimukseen paliskunnan kanssa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019). Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa: Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 33/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 86 s.

Skarin A. & B. Åhman (2014). Do human activity and infrastructure disturb domesticated rein-deer? The need for the reindeer's perspective. Polar Biology 37 s. 1041-1054.

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. Landscape Ecology 30: 1527-1540.

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. Ecology and Evolution 2018; 1-14.

ma/ao